

MASARYKOVA ZAHRANIČNÍ AKCE

Jak již bylo podrobně vysvětleno v předchozích kapitolách, profesor **Masaryk** krátce po vypuknutí světové války zásadně pozměnil svůj názor na českou státoprávní otázku. Od podzimu 1914 začal prosazovat na svou dobu krajně radikální myšlenku státní samostatnosti. Se svými odvážnými názory se ale ocitl v menšině. Stoupence nacházel jen v řadách *Strany státoprávně pokrokové* a v okruhu intelektuálů kolem časopisu *Čas* vydávaného jeho *realisty*.

V **prosinci 1914** se rozhodl pro **odchod do exilu**. Předpokládal, že na území států *Dohody*, které bojovaly proti Německu a Rakousko-Uhersku, budeme moci lépe a účinněji vést diplomatický boj za mezinárodní uznání česko-slovenské státnosti a snad i nadále ovlivňovat domácí politiku. Zatímco v prvním předpokladu dosáhl v následujících letech zcela jednoznačného úspěchu, druhý cíl se mu realizovat nepodařilo – domácí politická reprezentace postupovala až do října 1918 v podstatě nezávisle na jeho zahraniční akci.

Ještě před naplánovaným odchodem Masaryk konzultoval své budoucí záměry s předáky hlavních politických stran. Domácí reprezentace (s výjimkou sociálních demokratů) mu založení politického exilu schválila, nicméně s jeho konečným využitím počítala pouze ve svém „náhradním plánu“, tedy v případě, že by zkrachoval její preferovaný cíl: zachování Rakouska-Uherska (tzv. *dvojitá hra*).

V lednu 1915 TGM odcestoval s dcerou Olgou do Švýcarska. Boj za československou státnost zahájil v **květnu 1915** vydáním memoranda *Independent Bohemia (Nezávislé Čechy)*, adresovaného francouzské a britské vládě. Prozatím zůstalo bez odezvy. V červenci vystoupil s projevem na univerzitě v Ženevě k pětistému výročí upálení Jana Husa. 3. září vydala švýcarská exilová pobočka veřejnou proklamaci o tom, že exil sdružený kolem Masaryka „zastupuje český národ v zahraničí“. Do emigrace tehdy odjel také E. Beneš.

TGM ve své státoprávní koncepci od počátku počítal s tím, že k novému státu bude připojena také část uherského území obývaná Slováci. Slovenský národ, čelící tvrdé maďarizaci, tehdy vlastní politickou reprezentaci v pravém slova smyslu neměl. Malé skupinky národně smýšlejících intelektuálů se proto orientovaly na česko-slovenskou spolupráci. Zapojení Slováků do společného odboje sejevilo jako logické.

„Proti násilí se budeme bránit třeba železem.“

TGM v roce 1915

Zahraněční

odboj si během podzimu 1915 zřídil **tři centrály**: dvě v hlavních městech *dohodových* mocností Londýně a Paříži a jednu si nadále udržoval v neutrálním Švýcarsku. (1) Masaryk řídil celou exilovou strukturu z Londýna, kde od října působil jako univerzitní profesor slovenských studií. (2) Beneš převzal odpovědnost za založení *Českého* (později *Československého*) *národního výboru* v Paříži. K jeho úsilí se zde brzy připojil francouzský občan slovenského původu M. R. Štefánik. Již v průběhu října vznikl společný výbor, který 14. listopadu 1915 deklaroval jako svůj hlavní politický cíl vytvoření samostatného česko-slovenského státu. (3) A exilová centrála ve švýcarské Ženevě i v dalších letech zajišťovala kontakt s domácí *Maffii*.

V **únoru 1916** byl na Štefánikův návrh pařížský výbor transformován v *Československou národní radu (ČSNR)*, která do svého čela zvolila Masaryka. Štefánik se stal jedním ze dvou místopředsedů a Beneš výkonným generálním tajemníkem. Krátce nato Štefánik zprostředkoval přijetí Masaryka u francouzského premiéra A. Brianda. O požadavku československé státnosti poprvé referoval i spojenecký tisk. Později Masaryk jednal o vzniku uvažovaného Československa také s britskými politiky. V lednu 1917 se Francie s Velkou Británií oficiálně vyslovily pro „osvobození Čechů a Slováků“. Učinily tak v obsáhlé veřejné odpovědi na výzvu neutrálních USA, aby otevřeně deklarovaly své „válečné cíle“.

Z dosavadní koncepce exilové politiky je zřejmé, že Masaryk se příkře držel své předválečné kritiky carismu a **před rokem 1917** nevyvíjel **žádné** politické aktivity v Rusku. Přitom právě na východní frontě přecházelo do zajetí nejvíce českých a slovenských vojáků. Vojenští přeběh-

Turné po USA. TGM po svém příjezdu do Chicaga v květnu 1918. U ulicích ho vítaly desetitisíce amerických Čechů a Slováků.

U střeleckého pluku. Výkonný generální tajemník ČSNR E. Beneš (v popředí s pozdviženou rukou) zdraví československý 21. střelecký pluk ve Francii.

UZNÁNÍ ČSNR JAKO BUDOUCÍ VLÁDY

Francie	29. června 1918
Velká Británie	9. srpna 1918
USA	3. září 1918

líci skýtali obrovský potenciál pro sestavení československého vojska. Nicméně TGM ho nemohl a ani nechtěl využít. Československé jednotky v Rusku sice v prvních třech válečných letech (1914–1916) vznikly, ale bez přispění pařížského exilu.

Teprve **únorová revoluce** (1917) změnila situaci. Car byl sesazen a Rusko se pokoušelo o přechod k demokracii. Už v květnu odcestoval **Masaryk do Moskvy**. Uvědomoval si, že k získání velmoci pro myšlenku česko-slovenské státnosti je zcela nezbytné postavení co nejpočetnějšího československého vojska, které by v zahraničí bojovalo na straně států *Dohody*. V průběhu roku 1917 vznikly na ruském území zcela samostatné **československé legie** podřízené ČSNR, do kterých se hlásily desetitisíce zběhů, zajatců i emigrantů. V prosinci 1917 povolila budování československé armády na svém území také Francie.

V dubnu 1917 se ve válečném stavu s Rakouskem-Uherskem ocitly i **USA**. V lednu 1918 americký **prezident Wilson** předložil kongresu slavných **Čtrnáct bodů** (podmínek k ukončení války). Zahrnul mezi ně i požadavek na samosprávné postavení Čechoslováků v Rakousku-Uhersku.

Po uzavření brest-litevského míru mezi sovětskou vládou a *ústředními mocnostmi* (březen 1918) a faktickém vystoupení Ruska z *Dohody* **Masaryk** opustil Moskvu a odcestoval **do USA**, kde během jara absolvoval turné po krajanských organizacích. V ulicích Chicaga a New Yorku ho tehdy nadšeně vítaly desetitisíce Čechů a Slováků. Turné vyvrcholilo 30. května slavnostním podpisem **pittsburské dohody** mezi českými a slovenskými krajanskými spolky o vytvoření samostatného československého státu.

O měsíc později se Masarykovi dostalo přijetí u prezidenta Wilsona, který mu vyslovil plnou podporu (později se s ním sešel ještě třikrát, většinou však jednali o Rusku). 28. června 1918 prezident Wilson veřejně oznámil úmysl osvobodit slovanské národy ve střední Evropě z cizího područí, čímž spustil lavinu uznávání ČSNR jako budoucí státní reprezentace Československa!

Vrchní velitel. Příslušníci československých legií ve Francii vítají ve francouzském Darney předsedu ČSNR T. G. Masaryka. Doprovázejí ho zástupci nejvyššího velení francouzské armády.
30. duben 1918.

PITTSBURSKÁ DOHODA

Písemná smlouva uzavřená 30. května 1918 mezi předními exulantskými spolky v USA (*Slovenská liga, České národní sdružení a Svaz českých katolíků*) a T. G. Masarykem o vůli vytvořit společný československý stát a především o jeho vnitřním uspořádání. Smlouva nahrazovala dřívější dohodu z Clevelandu (z 22. 10. 1915), která předpokládala vytvoření federace.

V *pittsburské dohodě* byla Slovensku přislíbena rozsáhlá autonomie, o federaci se v ní již nepsalo: Slovensko mělo získat vlastní sněm, samosprávu i soudní systém. Přesto ani tyto sliby nebyly v československé ústavě přijaté v roce 1920 naplněny. Krátce po vzniku Československa se dohoda stala předmětem ostrých sporů mezi českými a slovenskými politiky. Slovenští předáci se domáhali jejího plnění, česká strana to odmítala s tvrzením, že dohoda není „závazná“, protože šlo pouze o dohodu mezi americkými Čechy a Slováky. Plnění dohody odmítl i TGM.

Štefánik ve Washingtonu. Místopředseda ČSNR navštívil v roce 1917 USA, aby tam připravil půdu pro TGM. Společná fotografie z jeho tehdejšího setkání s představiteli krajanských spolků, zleva: Hrdlička, Bílek, Mamatey, Pergler, Štefánik, Voska, Fischer, Daxner a Písecký.

TGM. Během pobytu v Moskvě. Rok 1917.